

OBSAH

Úvod k sedmému vydání

Čtyři sebekritické poznámky.....	18
Předmět filosofie.....	20
Několik hlavních hledisek.....	22

PRVNÍ DÍL. MOUDROST VÝCHODU

První kapitola: Filosofie staré Indie.....	26
I. Období védské.....	27
1. Kultura a náboženství doby hymnů.....	28
2. Období obětní mystiky – vznik kastovního systému.....	29
3. Období upanišad.....	31
Átman a brahma.....	33
Stěhování duší a vysvobození.....	35
Význam myšlenky upanišad.....	36
II. Neortodoxní systémy indické filosofie.....	36
1. Materialismus čarváka.....	37
2. Mahávíra a džinismus.....	39
3. Buddhismus.....	40
Buddhův život.....	40
Buddhova nauka.....	41
K dějinám a šíření buddhismu.....	46
Systémy buddhistické filosofie.....	48
III. Ortodoxní systémy indické filosofie.....	52
1. Njája a vaišéšika.....	53
2. Sánkhja a jóga.....	54
3. Mímánsa a védánta.....	59
IV. Nástin dalšího vývoje a hodnocení.....	60
Druhá kapitola: Filosofie staré Číny.....	65
I. Konfucius.....	68
1. Konfuciův život.....	68
2. Devět klasických knih.....	68
3. Charakter konfuciánské filosofie.....	70
4. Mravní ideál.....	71
5. Stát a společnost.....	71

II. Lao-c'	773
1. Život	773
2. Tao a svět – tao jako princip	774
3. Tao jako cesta mudrce	775
4. Stát a společnost	776
5. K dalšímu vývoji taoismu	777
III. Mohismus a některé další směry	778
1. Muo Ti	778
2. Sofisté	779
3. Neomohismus	779
4. Legisté	880
IV. Velcí Konfuciovi žáci	880
1. Mencius	880
2. Sün-c'	881
3. Kniha Čung-jung	882
V. Nástin dalšího vývoje	883
1. Filosofie čínského středověku	883
Wang Čchung	883
Nauka o jinu a jangu	884
2. Buddhismus v Číně	884
3. Období neokonfucianismu	885
4. Charakter a význam čínské filosofie	887

DRUHÝ DÍL. ŘECKÁ FILOSOFIE

Všeobecná charakteristika. Hlavní periody	922
První kapitola: Před Sokratovská filosofie až po vystoupení sofistů	926
I. Milétská přírodní filosofové	926
1. Thalés	927
2. Anaximandros	927
3. Anasimenés	928
II. Pýthagorás a pýthagorejci	928
1. Život a učení Pýthagory	929
2. Pýthagorejci	929
III. Eleaté	1000
1. Xenofanés	1000
2. Parmenidés	1011
3. Zénón z Eleje	1011

3. Vitalismus. Tvarová teorie	424
4. Německá filosofie života a historismus	425
II. Pragmatismus	427
1. William James	428
2. John Dewey	429
3. Pragmatismus v Evropě: Schiller, Vaihinger	430
III. Nová ontologie a nová metafyzika	431
1. Kritický realismus: Nicolai Hartmann	432
Stará a nová ontologie	432
Stavba reálného světa	433
Člověk. Determinace a svoboda	435
Zhodnocení	436
2. Nová metafyzika	436
3. Novoscholastika a novotomismus	439
IV. Fenomenologie	440
1. Vznik	440
2. Edmund Husserl	441
3. Max Scheler	443
V. Filosofie existence	444
1. Obecné poznámky	444
2. Karl Jaspers	446
Bytí jako „obemykající“	446
Existence	447
Transcendence	448
Mezní situace a poslední ztroskotání	448
3. Francouzský existencialismus	449
4. Jiní představitelé filosofie existence	451
5. Martin Buber	451
VI. Rozvinutí otázky bytí: Martin Heidegger	454
1. K osobě	454
2. Obecné poznámky k dílu	455
3. Bytí a čas	457
4. Pozdější působení	459
5. Heidegger ve Francii. Několik francouzských myslitelů	462
VII. Sláva a konec marxismu	466
1. Úloha filosofie	466
2. Pojem hmoty a materialismus	466
3. Dialektický materialismus	468
4. Historický materialismus	470
5. Kritická filosofie společnosti	473
6. Rozloučení s marxismem?	476

Druhá kapitola: Témata a problémové okruhy dnešního filosofování	478
I. Obraz člověka (filosofická antropologie)	479
1. K pojmu a dějinám	479
2. Přínos Schelerův	481
3. Plessner	483
4. Gehlen	484
II. Jazyk	487
1. Pohled nazpět	487
2. Wilhelm von Humboldt	488
3. Radikální kritika jazyka: Fritz Mauthner	490
4. Změna v jazykovědě: Saussure	491
5. Ludwig Wittgenstein	492
6. „Linguistic turn“ (obrat k jazyku)	496
7. Jazykové jednání	500
8. Dvojitý výhled	501
III. Poznání a vědění	505
1. Novopozitivismus	505
2. Nová logika	508
3. Od Russela k analytické filosofii	513
4. Dva skeptici	517
5. Popper a kritický realismus	518
6. Hermeneutika	522
7. „Konstruktivismus“	523
8. Evoluční teorie poznání	525
9. Hranice poznání	528
IV. Co máme dělat?	532
1. Otázky života, otázky přežití	533
2. Člověk a příroda	534
3. Člověk a zvíře	536
4. „Světový étos“: Deklarace světových náboženství	539
5. Karl Popper k politické etice	541
6. Jazyk etiky	542
7. Utilitarismus	544
8. Diskurzivní etika neboli hledání posledního zdůvodnění	545
9. Evoluční etika	547
10. Odpovědnost	551
V. Mozek, vědomí, duch	554
Slovo na závěr	561
Poznámky	562
Jmenný rejstřík	581
Věcný rejstřík	587
Bibliografie	594

IV. Hérakleitos a přírodní filosofie 5. století	102
1. Hérakleitos	102
2. Empedoklés	104
3. Leukippovo a Démokritovo učení o atomech	105
4. Anaxagorás	108
Druhá kapitola: Vrcholné údobí řecké filosofie	109
I. Sofisté	109
1. Obecná charakteristika	109
2. Prótagorás a Gorgiás	111
3. Význam sofistiky	111
II. Sókratés	112
1. Sókratův život	112
2. Sókratova nauka	114
III. Platón	116
1. Platónův život	116
2. Platónova díla	118
3. Předběžná metodická poznámka	120
4. Dějinné východisko	120
5. Nauka o idejích	121
Podnět k filosofování a jeho metoda	121
Idea a jev	122
6. Antropologie a etika	124
7. Stát	125
Kritika dosavadních ústav	125
Ideální stát	127
8. Kritika a hodnocení	128
Platónovo postavení v řeckých duchovních dějinách	128
Platón a jeho vliv	129
Poznámka k nauce o idejích	130
Ke kritice nauky o státě	130
IV. Aristotelés	132
1. Aristotelův život	132
2. Aristotelovo životní dílo	133
3. Logika	136
4. Příroda	136
Fyzika	137
Stupňovitá říše živých bytostí	138
5. Metafyzika	138
Jednotlivé a obecné	138
Látka a forma	139
Čtyři příčiny jsoucna	139
Teologie	139

6. Antropologie, etika a politika	140
Člověk	140
Zdatnost (ctnost)	140
Stát	140
7. Kritika a hodnocení	1411
V. Sókratovské, platónské a aristotelské školy	1422
1. Sókratovské školy	1422
2. Platónikové	1433
3. Peripatetici	1433
Třetí kapitola: Řecká a římská filosofie po Aristotelovi	1455
Všeobecná charakteristika. Helénismus	1455
I. Stoikové	1465
1. Zakladatelé a hlavní představitelé	1465
2. Charakter a členění stoického systému	1477
3. Stoická etika	1499
4. Dějinný význam stoické filosofie	1509
II. Epikúrejci	1511
III. Skeptici	1522
IV. Eklektici	1533
1. Římský eklekticismus	1533
2. Alexandrijský eklekticismus	1543
V. Novoplatónikové	1553
1. Plótinos	1553
2. Konec novoplatónismu a antické filosofie	1577

TŘETÍ DÍL. FILOSOFIE STŘEDOVĚKU

Všeobecná charakteristika. Vzestup křesťanství. Rozdělení period	160
První kapitola: Období patristiky	163
I. Protiklad antického a křesťanského duchovního postoje	163
1. Bůh a člověk	163
2. Člověk ve vztahu k člověku	164
3. Člověk a svět	164
4. Výlučnost křesťanství	165
II. První styky křesťanství s antickou filosofií u starších církevních otců	166
III. Vnitřní nebezpečí ohrožující křesťanství	167

1. Gnostikové	167
Původ a hlavní zástupci gnose.	168
Základní myšlenky a povaha gnose.	168
2. Manichejci	169
3. Arius a Athanasius	170
IV. Upevnění jednoty církve	170
V. Augustin.	171
1. Augustinův život a dílo	171
2. Augustinova filosofie.	173
Hlubiny duše.	173
„Cogito, ergo sum“	174
Nauka o Trojici	174
Stvoření a časovost	175
Svoboda vůle a predestinace	176
Dějiny a obec Boží.	177
VI. Učitelé mladší patristiky kromě Augustina	177
Druhá kapitola: Období scholastiky	179
Historické pozadí. Scholastická metoda	179
I. Raná scholastika (spor o univerzálie)	181
1. Sporná otázka.	181
2. Realisté	182
Eriugena.	182
Anselm z Canterbury.	183
Vilém z Champeaux	183
3. Nominalismus: Roscellinus	184
4. Zatímní řešení: Abélard	184
II. Středověká arabská a židovská filosofie	186
Dějinné pozadí	186
1. Arabská filosofie	187
2. Židovská filosofie.	187
III. Vrcholná scholastika.	190
1. Albert Veliký	192
2. Tomáš Akvinský	193
Život a dílo.	193
Vědění a víra	195
Existence a esence Boha	196
Člověk a duše.	197
Politika.	199
Význam Tomáše	200
Neslavná kapitola.	201
3. Dante	202

IV. Pozdní scholastika	2003
1. Roger Bacon	2003
2. Duns Scotus	2005
3. Vilém Occam	2006
V. Německá mystika: Mistr Eckhart	2009

ČTVRTÝ DÍL. VĚK RENESANCE A BAROKA

První kapitola: Filosofie ve věku renesance a reformace	2114
I. Duchovní obrat od středověku k novověku	2114
1. Vynálezy a objevy	2115
2. Nové vědění o přírodě	2115
3. Humanismus a renesance	2117
4. Reformace	2119
5. Sociální a politické převraty na prahu novověku – nové právní a politické myšlení	2222
Machiavelli	2223
Grotius	2224
Hobbes	2224
Morus	2225
II. Nejdůležitější systémy přechodného období	2206
1. Mikuláš Kusánský	2206
2. Giordano Bruno	2228
3. Francis Bacon	2311
4. Jakob Böhme	2355
5. Závěrečná poznámka	2377
Druhá kapitola: Tři velké systémy období baroka	2388
I. Descartes	2388
1. Život a dílo	2388
2. Základní myšlenky	2400
3. Vliv karteziánismu a jeho další vývoj. Několik kritických poznámek	2422
II. Spinoza	2455
1. Život	2455
2. Dílo	2466
3. Spinozův vliv – kritika	2522
III. Leibniz	2533
1. Život a spisy	2533
2. Základní myšlenky Leibnizovy filosofie	2566
Učení o monádách	2566
Předjednaná harmonie	2577

Teodicea	258
3. Kritické poznámky. Další rozvíjení Leibnizových myšlenek	258

PÁTÝ DÍL. FILOSOFIE OSVÍCENSTVÍ A DÍLO IMMANUELA KANTA

První kapitola: Filosofie osvícenství	262
I. Anglie	262
1. Předchůdci anglického empirismu	262
2. Locke	263
3. Berkeley	266
4. Hume	268
5. Filosofie náboženství a etika v osvícenské Anglii	271
II. Francie	274
1. Přenesení myšlenek anglického osvícenství do Francie	274
2. Montesquieu	275
3. Voltaire	276
4. Encyklopedisté a materialisté	281
5. Rousseau	283
Život, dílo, hlavní myšlenky	283
Rousseauův význam	286
III. Německo	288
IV. K hodnocení osvícenství	291
Druhá kapitola: Immanuel Kant	292
I. Život, osobnost, díla	292
II. Předkritická perioda	294
1. Ke Kantovým přírodovědeckým spisům	294
2. Vypracování kritického problému	296
III. Kritika čistého rozumu	298
1. Charakter, struktura, základní pojmy	298
2. Transcendentální estetika	301
Prostor	301
Čas	302
Možnost matematiky	302
3. Transcendentální analytika	302
Problém	302
Kategorie	303
Dedukce čistých rozvažovacích pojmů	305
Trancendentální soudnost	306
Možnost přírodní vědy	306
4. Transcendentální dialektika	306

IV. Mravnost a náboženství	309
1. Kritika praktického rozumu	309
Některé základní pojmy	309
Základní myšlenky	310
2. Náboženství v mezích pouhého rozumu	313
V. Kritika soudnosti	315
1. Problém	315
2. Závěr ke třem Kritikám	317
VI. Pokritické dílo	319
1. Nejdůležitější spisy	319
2. Metafyzika mravů	319
Nauka o právu	320
Nauka o ctnosti	323
3. Závěr	324
VII. Ke kritice a hodnocení Kanta	325
1. Několik kritických hledisek	325
K vnitřní důslednosti systému	325
Ke Kantově metodě	327
Dnešní pohled	328
2. Kantův význam pro filosofii	329

ŠESTÝ DÍL. FILOSOFIE 19. STOLETÍ

Úvodní přehled	332
První kapitola: Romantika a německý idealismus	334
I. První přijetí a rozvíjení Kantovy filosofie. Filozofové víry	334
II. Fichte	337
1. Život a díla	337
2. Základní myšlenky Fichtovy filosofie	338
3. Praktická aplikace	339
Etika	339
Stát	340
Náboženství	340
III. Schelling	341
1. Život, duchovní vývoj, hlavní spisy	341
2. Základní myšlenka filosofie identity	343
3. Příroda	343
4. Umění	345

IV. Hegel	346
1. Život a hlavní díla	346
2. Obecný ráz Hegelovy filosofie. Dialektická metoda	347
3. Trojstupňová stavba filosofie	349
Logika	349
Filosofie přírody	350
Filosofie ducha	351
4. Dějiny	352
5. Zhodnocení a kritika	353
Druhá kapitola: Pozitivismus, materialismus, marxismus	356
I. Pozitivismus ve Francii: Comte	356
1. Duchovní situace	356
2. Comtův život a dílo	356
3. Princip pozitivismu	357
4. Zákon tří stadií	358
5. Soustava věd	359
Úloha a užitek filosofie	360
Klasifikace věd	361
6. Společnost, stát, etika	362
II. Anglický pozitivismus	362
1. Duchovní situace	363
2. Bentham a Mill	364
3. Spencer	364
Darwin a myšlenka evoluce	365
Spencerův život a dílo	366
Zákon evoluce	368
Lidská společnost	370
Kritické zhodnocení	371
III. Rozpad Hegelovy školy a německý materialismus	371
1. Duchovní situace	372
2. Strauss a Feuerbach	373
IV. Marx	373
1. Život a spisy	373
2. Hegel a Marx	374
Dialektický materialismus	374
Odcizení a sebeuskutečnění	376
3. Historický materialismus	377
4. Kapitál	378
5. Význam a další působení	379

Třetí kapitola: Schopenhauer, Kierkegaard, Nietzsche	3811
I. Arthur Schopenhauer.	3811
1. Život, osobnost, díla	3811
2. Svět jako vůle a představa	3855
Svět jako představa	3855
Svět jako vůle.	3865
3. Utrpení světa a vykoupení	3890
Život jako utrpení	3890
Estetická cesta vykoupení. Génius a umění	3900
Etická cesta vykoupení: popření vůle	3911
4. Závěrečné poznámky. Kritika	3922
II. Sören Kierkegaard	3933
1. Sókratés v Kodani	3933
2. Existující myslitel a křesťan	3943
3. Pozdější působení.	3963
III. Friedrich Nietzsche.	3983
1. Život a hlavní spisy	3983
2. Jednota a charakter Nietzscheovy filosofie	401
3. Filosof s kladivem	4033
4. Nové hodnoty.	4053
5. K hodnocení Nietzscheho	4063
Čtvrtá kapitola: Novokantovství.	4093
I. Kritický návrat ke Kantovi	4093
1. Obecná charakteristika.	4093
2. Marburská škola.	4103
3. Bádenská škola („jihozápadní“).	4123
II. Příbuzné směry. Pohled do Ruska	4133

SEDMÝ DÍL. HLAVNÍ FILOSOFICKÉ SMĚRY 20. STOLETÍ

Nové období	418
První kapitola: Myslitelé a školy první poloviny století.	421
I. Filosofie života a historismus	421
1. Obecné poznámky	421
2. Bergson.	421
Prostor a čas, rozum a intuice	422
Élan vital	423
Morálka a náboženství.	423